

УДК 330.322.2

В.І. Коробко, ст. викладач

М.Я. Дудко, студент

Я.В. Савельєва, студентка

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

В.И. Коробко, ст. преподаватель

М.Я. Дудко, студент

Я.В. Савельева, студентка

Черниговский национальный технологический университет, г. Чернигов, Украина

ОСОБЕННОСТИ ИНВЕСТИЦИОННО-ИННОВАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ ЖИЛИЩНО-КОММУНАЛЬНОГО ХОЗЯЙСТВА УКРАИНЫ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

Volodymyr Korobko, senior teacher

Mykhailo Dudko, student

Yana Savelieva, student

Chernihiv National Technological University, Chernihiv, Ukraine

THE PECULIARITIES OF THE INVESTMENT-INNOVATION POLICY OF HOUSING AND UTILITIES SECTORS OF UKRAINE AT THE PRESENT STAGE

Проведено аналіз проблеми оновлення основних фондів підприємств житлово-комунальної сфери України. Розроблено методичні підходи щодо формування інвестиційно-інноваційної політики.

Ключові слова: основні фонди, амортизація, житлово-комунальні підприємства, інвестиційно-інноваційна політика.

Проведен анализ проблемы обновления основных фондов предприятий жилищно-коммунальной сферы Украины. Разработаны методические подходы к формированию инвестиционно-инновационной политики.

Ключевые слова: основные фонды, амортизация, жилищно-коммунальные предприятия, инвестиционно-инновационная политика.

The article presents the analysis of the problem concerning depreciation of capital assets of housing and utilities sector enterprises. The methodological approaches to the investment-innovation policy formation have been developed.

Key words: capital assets, concerning depreciation, housing and utilities enterprises, investment-innovation policy.

Постановка проблеми. На сьогодні житлово-комунальне господарство України перебуває у кризовому стані і потребує реорганізації. Свого часу була розроблена загальнодержавна програма реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2009-2014 роки [17], яка передбачала адресне фінансування заходів через Державний бюджет України, а також місцеві бюджети.

Нині ступінь зношення основних фондів підприємств ЖКГ значно збільшився, оскільки протягом кількох останніх десятиріч вони не оновлювались у необхідному обсязі. Це призвело і призводить до аварій і порушень у діяльності міст, особливо великих. Так, наприклад, в Україні щорічно необхідно міняти близько 2,2 тис. км водогінних мереж – це 2,9 % від їхньої загальної кількості. А замінюють тільки 0,8 % у рік, що майже в чотири рази менше необхідного. Через це в рік у середньому відбувається 260 аварій на 100 км трубопроводів, що в п'ять разів більше, ніж у Європі [3].

Таким чином, реорганізація житлово-комунального господарства є одним з пріоритетних моментів у діяльності як центральних, так і місцевих органів влади. Ключовим питанням у проведенні реформ, безумовно, є недостатнє фінансування, а розроблення та реалізація інвестиційної політики – важливою проблемою в проведенні реорганізації ЖКГ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні підприємства і організації житлово-комунального господарства потребують розроблення термінових заходів щодо виведення їх з кризового стану. Українські і зарубіжні науковці займаються вирішенням цієї проблеми, серед них А. Асаул, Ю. Вінслав, А. Беркут, В. Полуянов, С. Біла,

В. Світлична, І. Царьов, Ю. Короткий, В. Зотов, В. Дорофійенко, В. Сергієнко, В. Торкатюк, А. Балябіна, А. Трифилова, А. Гриньов, В. Александрова, В. Голубович, М. Гаман та ін.

У працях цих дослідників розглядались шляхи покращення фінансового стану та розроблення фінансової стратегії підприємств житлово-комунального господарства, також висвітлювались проблеми стосовно сучасного стану ЖКГ. Роботи вищезазначених науковців є теоретично важливими і дають змогу отримати достатню інформацію для вирішення проблем оновлення основних фондів житлово-комунальних господарств України, але фінансовий стан економіки країни не може забезпечити достатнє фінансування для виходу житлово-комунального господарства з критичного стану.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Нині в Україні спостерігається збиткова робота підприємств житлово-комунального господарства, яка не дає можливості оновлення основних фондів за рахунок прибутку. Принципи управління є застарілими, а модернізація основних фондів підприємств розвивається низькими темпами саме із-за низької прибутковості підприємств.

Економіка країни знаходиться у кризовому стані і не спроможна забезпечити достатнього фінансування житлово-комунального комплексу.

Невирішеною є проблема побудови фінансової стратегії комунальних підприємств, які часто вважають єдиним джерелом коштів на оновлення і модернізацію основних засобів комунальний і державний бюджети.

Мета статті. Виявлення проблем, що призвели до порушення фінансування оновлення основних засобів підприємств комунальної галузі, і надання рекомендацій щодо їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Житлово-комунальне господарство України переживає одну з найгостріших криз, зумовлену перш за все тим, що протягом кількох десятиріч темпи оновлення не відповідали потребам.

Серед проблем, які загострилися останнім часом, є такі [1]:

– для устаткування галузі характерним є високий рівень зношеності. Ступінь зношення систем водопостачання і водовідведення в країні становить 62,2 %; 33,1 % комунальних водопровідних та більше третини теплових мереж перебувають в аварійному стані і потребують негайної заміни. Про незадовільний технічний стан централізованих систем водопостачання та водовідведення свідчить також те, що 25 % водопровідних очисних споруд, 50 % насосних агрегатів і кожна п'ята насосна станція відпрацювали свій термін експлуатації;

– фінансовий стан підприємств галузі характеризується зниженням обсягів прибутку на 52 % при високому рівні збитковості. Найбільші обсяги збитків мають підприємства теплопостачання – 1,32 млрд грн. При загальній позитивній тенденції до скорочення дебіторської заборгованості (сума якої по галузі зменшилася на 9,7 % і становила станом на 01.12.2010 р. 9,8 млрд грн) підприємствам ЖКГ не вдається уникнути подальшого зростання кредиторської заборгованості, яка зросла з початку року на 0,1 % і станом на 01.12.2011 р. становила 9,91 млрд грн;

– однією з причин зростання заборгованості є відсутність ефективної цінової політики. Специфікою діяльності підприємств ЖКГ є те, що послуги з теплопостачання населенню та об'єктам соціальної сфери надаються незалежно від стану платежів за них окремими споживачами. Наслідком цього є критичний фінансовий стан підприємств теплоенергетики, більшість з яких є збитковими. Головною проблемою є недостатність фінансування покриття різниці між вартістю виробництва послуг та регульованими тарифами на них, що зумовлює відставання доходів підприємств від експлуатаційних витрат;

– недосконала тарифна політика призвела до того, що брак обігових коштів на підприємствах галузі та незначні обсяги інвестицій не дають можливості не тільки здійснювати заходи щодо модернізації основних фондів, але й забезпечувати поточну операційну діяльність;

– у підгалузі водопровідно-каналізаційного господарства накопичилось багато проблем, що потребують негайного вирішення. Серед таких – проблема захисту джерел водопостачання як передумова поліпшення середовища. Через значну зношеність основних засобів, нераціональні витрати, а також витрати питної води в мережах, що сягають 30 % і більше, та дефіцит потужностей є проблема з тривалістю та безперервністю надання послуг. Слід зазначити, що питомі витрати енергетичних ресурсів під час виробництва і надання житлово-комунальних послуг вітчизняними підприємствами ЖКГ перевищують у 2-3 рази відповідні показники країн Європейського Союзу. Значна кількість населення не має доступу до якісної питної води (близько 40 % очисних споруд потребують відновлення відповідно до вимог стандартів на питну воду);

– мають місце нераціональне та неефективне використання паливно-енергетичних ресурсів, зміни у структурі собівартості у напрямку випереджаючого зростання невиробничих витрат, фінансові порушення у сфері податкового законодавства та ціноутворення, наслідком чого під час перерахунку собівартості наданих послуг виникає необхідність сплачувати штрафні санкції, що негативно відображається на формуванні фінансових результатів житлово-комунальних підприємств.

Однією з проблем є технічне переоснащення підприємств ЖКГ з впровадженням сучасних технологій і обладнання. За підрахунками експертів, для модернізації ЖКГ України потрібно 150 млрд доларів – більше 100 % ВВП України [6]. На жаль, програма реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2009-2014 роки у своїй більшості напрямків не була виконана [7].

Високий динамізм сучасної економіки вимагає адекватної реакції на зміни ситуації як у галузі, так і в економіці держави. Звідси особлива значущість своєчасного інноваційного оновлення основних фондів. Сучасна концепція інноваційного потенціалу розглядає його як сукупність загальних і специфічних наукових, виробничих, фінансових, інформаційних, інтелектуальних і кадрових ресурсів. На наш погляд, за основу повинна бути покладена точка зору саме інвестора. А для інвестора – це перш за все отримання найбільшої віддачі від вкладеного капіталу, стійка виплата дивідендів, зростання капіталізації об'єктів, в які інвестуються кошти. У свою чергу, цим цілям відповідають підприємства з високим рівнем інвестиційного потенціалу. До таких підприємств слід віднести підприємства, що працюють на ринку, що зростає, а тому вимагає розвитку виробничого потенціалу, що підвищує їх стратегічну привабливість. Для підприємств, які працюють на стабільних ринках, суттєвим є впровадження нових технологій, що дозволяють отримувати додатковий прибуток. До останніх можна віднести і підприємства ЖКГ.

Загалом ЖКГ є складною структурою, яка має територіальний поділ і поділ за функціональною ознакою. За функціональним поділом підприємства утворюються, як правило, в містах, а на рівні селищ і сіл такий поділ практично відсутній. Найбільш розвиненою є структура ЖКГ великих міст, таких як Київ, Харків, Одеса, де, здебільшого, діють не тільки монопольні підприємства, але є певне конкурентне середовище. Так, у Києві вивозом сміття займається близько 11 підприємств різної форми власності, в основному приватні.

В обласних містах ті чи інші функції виконують спеціалізовані підприємства, які є в більшості природними монополіями. До них насамперед відносять підприємства теплопостачання, водопостачання та водовідведення, які мають достатньо розгалужену і значну за розмірами трубопровідну систему.

Розглянемо особливості діяльності таких підприємств, а також проблеми їх інноваційного потенціалу на прикладі комунальних підприємств міста Чернігова.

У місті Чернігові забезпечення населення теплом та гарячою водою здійснюють кілька підприємств. Одне з них – ТОВ "Комунальний енергогенеруючий підрозділ „Чернігівська теплоенергоцентраль" ВАТ „ТехНова”, яке поряд з постачанням електроенергії населенню та підприємствам виробляє і теплову енергію, що дозволяє реалізувати принцип глибокої переробки вироблюваного тепла у процесі спалювання вугілля як основного виду палива.

Комунальна Чернігівська ТЕЦ входить у загальну енергетичну систему України. Встановлена потужність: електрична – 210 МВт, тепла – 870 Гкал/год. З 2008 року працює на вугіллі, опалює майже 600 будинків Чернігова загальною площею 1,7 млн м², а також промислові підприємства. З 2000 року ТЕЦ, що знаходиться в комунальній власності, орендує ТОВ фірма „ТехНова”.

У 2012 році був прийнятий Закон України № 4649-VI «Про внесення змін до Закону України „Про перелік об’єктів права державної власності, що не підлягають приватизації”», який передбачає зняття заборони на приватизацію ТЕЦ для подальшої реалізації програми щодо технічного переоснащення за допомогою залучення недержавних інвестицій через передачу їх в оренду або концесію. Це відкриває шлях до інвестицій приватного капіталу, передовсім європейського. Але, на жаль, законодавчо це джерело фінансування підприємств галузі недостатньо впорядковано [19].

Ще в 2011 році був проведений аудит технічного стану Чернігівської ТЕЦ. Фірма „ТехНова” залучила до цього консорціум з трьох провідних європейських компаній у машинобудівній галузі, які надали свої пропозиції щодо вдосконалення діяльності ТЕЦ [19].

Чеські експерти з компанії АЛТА встановили, що всі потужності Чернігівської ТЕЦ частково або повністю зношені. Зокрема, котли підприємства вже відпрацювали по 280 тисяч годин з 300 можливих. За таких умов реконструкція наявних потужностей фактично стає недоцільною, а їх використання занадто дорогим та економічно не вигідним. Лише значні капіталовкладення дозволять продовжити строк експлуатації ще на 8-10 років. Реалізація подібного проекту в Чехії займає близько 6-7 років. Орієнтовна вартість будівництва нового котла за технологією ЦКС може становити близько 150 мільйонів євро [19].

Таким чином, щодо ТЕЦ є дві проблеми стратегічного характеру [18]:

- починаючи з 2016 року, штрафи за шкідливі викиди в атмосферу будуть настільки значними, що фактично унеможливлять роботу Чернігівської ТЕЦ у тому вигляді, який вона має сьогодні. Для реконструкції очисних споруд необхідні капіталовкладення;

- обладнання Чернігівської ТЕЦ відпрацювало свій ресурс (у 2011 році ТЕЦ виповнилося 50 років), подальша його реконструкція недоцільна. У Чернігові необхідно будувати нову ТЕЦ.

Крім ТЕЦ, функцію забезпечення теплом і гарячою водою виконує ПАТ „Облтеплокомуненерго”, яке має розгалужену систему котельень, розміщених у тих мікрорайонах, що не забезпечує постачанням „ТехНова”.

ПАТ „Облтеплокомуненерго” постачає пару та гарячу воду на підприємства й організації, а також мешканцям багатоквартирних будинків, угода на оренду комунального майна укладена з 2001 року. На реалізацію програми розвитку необхідно 117 млн грн. Найбільш витратний об’єкт – нова котельня на Масанах. Кількість споживачів близько 60 % (у ТЕЦ 40 %), 743 житлові будинки, 36 котельень (комунальна власність), 137 котлів, 164 км мереж (приблизно 40 % старих, більше 20 років) [8].

Крім цих двох підприємств, у Чернігові забезпечують споживачів теплом моторвагонне депо „Чернігів”, дочірнє підприємство „Чернігівська механізована колона № 59”, ВАТ „Чернігівводбуд”, ЧНТУ.

Важливо зазначити, що у структурі собівартості підприємств з виробництва теплової енергії витрати на паливо та електроенергію становлять 80 %. Без впровадження заходів щодо енергозбереження економіку цих підприємств очікують серйозні проблеми.

Наступна підгалузь – водопостачання і водовідведення. КП „Чернігівводоканал” має історію більше 125 років. Для постачання водою жителів міста комунальне підприємство має 94 артезіанські свердловини загальною потужністю 126 тис. м³/добу, але 62 з них (64 %) виробили термін експлуатації, 4 насосні станції другого підйому і водопровідні мережі довжиною 534 км, з яких 35 % знаходиться у ветхому або аварійному стані. Кількість абонентів – 117,5 тис., з них обладнано засобами обліку 52 % [12].

Крім водопостачання, підприємство займається водовідведенням. Каналізаційні мережі становлять 314 км, у тому числі ветхих і аварійних 51 %. Взагалі вони експлуатуються більше 25 років – 115 км. (37 %). Найбільші проблеми з трубопроводами, які працюють під напором, довжина яких становить 42 км. Обслуговують їх 13 каналізаційних насосних станцій загальною потужністю 127 м³/добу.

Підприємство також обслуговує очисні споруди, де стоки проходять механічне і біологічне очищення та доочищення в біоставках.

У 1975 році був розроблений проект реконструкції міського водопроводу, реалізація якого закінчилася в 1995 році. За цей час була споруджена нова насосна станція, прокладено понад 30 км магістральних мереж діаметром до 700 мм, освоєне буріння високодебітних (400 м³/добу) артезіанських свердловин з глибиною до 800 м [12].

Ще кілька років тому умови роботи підприємства були подібні більшості підприємств ЖКГ. Водопровідні мережі потребували заміни, бо через їхню зношеність артезіанська вода у трубах отримувала вторинне забруднення. Одночасно, щоденно траплялось кілька поривів труб, що теж погіршувало якість води і призводило до її втрат. Спостерігалися проблеми з головним каналізаційним колектором, аварії на якому почали загрожувати не тільки водопостачанню міста, а і забрудненню навколишнього середовища. Очисні споруди застосовували застаріле обладнання і технології, які не забезпечували вимог з очищення стічних вод, і викиди шкідливих речовин у річку Білоус і Десну почали перевищувати нормативні. Коштів на поліпшення стану водопостачання і водовідведення не було. Робота по модернізації основних фондів розпочалась у 2004 році за участю спільної групи, створеної на виконання Програми реформування тарифів та реструктуризації підприємств в Україні. До складу групи увійшли представники міської влади, громадськість, представники програми ПАДКО, Агенції США з міжнародного розвитку, Інституту Місцевого розвитку та експерти Світового банку. Результатом тривалої роботи стало розроблення стратегічного плану розвитку підприємства на середньотривалу перспективу [12].

План мав реалізуватися за рахунок залучення інвестицій із державного та місцевого бюджетів, а також власних коштів підприємства. Вже у 2004 році водоканалу вдалося залучити майже 7 млн грн із державного бюджету та близько 800 тис. грн із міського і прокласти 2,4 кілометра головного каналізаційного колектора із склопластикових труб, які мають термін гарантії 50 років. Таким чином, перша черга колектора від Мар'їного гаю до вул. Лесковицької дозволила зберегти цю ділянку від загроз забруднення. Нарощування обсягу інвестицій спостерігалось і у наступні роки. Якщо у 2000 році вони становили 1,86 млн грн, у 2001 році – 2,250 млн грн, то у 2004-2007 роках – близько 10 млн грн щорічно. Почались роботи з реконструкції аварійних очисних споруд і на ці цілі у 2005-2007 роках було виділено 25 млн грн, у тому числі і з державного бюджету [12].

Третій напрямок діяльності – видалення і утилізацію сміття реалізує КП „АТП 2528” [10]. Як і попереднє підприємство, воно знаходиться в комунальній власності і здійснює вивіз твердих побутових відходів і рідких нечистот, а також санітарну очистку міста. Побутові відходи вивозяться на полігон, який обслуговує ПП „Гранпласт”. Чистий прибуток у різні роки становить близько 100 тис. грн. Крім цього, підприємство здійснює додаткову діяльність по реалізації зрідженого газу. Коефіцієнт зношення основних засобів на підприємстві становив більше 60 %.

За розмірами КП “АТП 2528” значно поступається попереднім підприємствам (за кількістю працюючих у 3-4 рази). На балансі підприємства 106 одиниць спеціалізованих транспортних засобів, середній річний дохід – 17 млн грн. Проте вже в 2011 році підприємство закінчило рік зі збитками, які дорівнювали 1167 тис. грн, зумовлених дебіторською заборгованістю міськвиконкому за проведені роботи з санітарного прибирання міста. Оновлення автопарку підприємство проводить за власний рахунок (у 2010 році було придбано техніки на суму 2 млн грн), а також за рахунок залучення бюджетних коштів (у 2012 році було придбано сучасний комплекс МАЗ “Глобус” за 1,1 млн грн, що дає можливість замінити 3-4 прибиральні машини). Тим не менше коефіцієнт зношення транспорту становить більше 60 % і те, що підприємство інвестує в оновлення основних фондів, недостатньо.

Але найбільш серйозно стоїть проблема з утилізацією сміття. У місті є полігон, який був створений більше 30 років тому і вже вичерпав свої можливості. Більше того, він потрапив у межі міста, і нині перед міськвиконкомом стоїть серйозна проблема щодо організації утилізації сміття. Вже протягом багатьох років ведуться пошуки інвестицій на будівництво в Чернігові сміттесортувального або сміттєспалювального заводу. За ці роки не вдалось знайти інвестора, який би вклав кошти в цей достатньо складний, як для Чернігова, проект, який коштує за попередніми оцінками експертів 40-50 млн євро. Єдине, що почало реалізовуватись, – це побудова системи відбору полігонного газу і використання його для опалення життя в місті, де інвестором виступило ПАТ “Облтеплокомуненерго”.

Кожне з підприємств має складну структуру споруджень і устаткувань, і від їх діяльності залежить нормальне функціонування житлово-комунального господарства міста. За результатами діяльності підприємств ми бачимо, що багато в чому успішність інноваційної діяльності залежить від менеджменту, особливо мотивації керівника, а не, скажімо, форми власності. Найбільш успішним в інноваційній діяльності стало комунальне підприємство „Чернігівводоканал”, але навіть це підприємство забезпечило себе тільки на випадок аварійних ситуацій. На повне переоснащення підприємства необхідно не менше 2 млрд грн [12]. Подібні проблеми характерні не тільки для Чернігова, але і для інших міст України.

Таким чином, на подальше відновлення і модернізацію підприємств комунального господарства необхідно акумулювати значні кошти. У більшості випадків власниками цих підприємств є місцеві громади.

Проаналізуємо розподіл видатків на житлово-комунальне господарство таких міст, як Харків, Чернігів та Павлоград, зокрема розглянемо, як розподіляються кошти бюджету розвитку цих міст.

Виходячи зі „Звіту про виконання бюджету міста Харкова за 2011 рік”, можна навести такі дані [14; 15]:

1. У 2012 році на утримання та розвиток житлово-комунального господарства міста за рахунок всіх джерел фінансування було вже витрачено 910,4 млн грн, або у 1,4 рази більше, ніж у 2011 році.

2. За рахунок коштів бюджету розвитку в 2011 році здійснено видатків у сумі 409,7 млн грн, з них:

- на перекладку мереж у зоні будівництва третьої черги метрополітену спрямовано 2,0 млн грн;
- будівництво та реконструкцію доріг – 105,3 млн грн;
- будівництво та реконструкцію інженерних комунікацій (теплових, газових, водопровідних, каналізаційних мереж та зливостоків, мереж зовнішнього освітлення) – 23,4 млн грн;
- заходи з покращення санітарного стану міста та облаштування кладовищ – 14,1 млн грн;
- реконструкцію стадіону “Металіст” – 6,5 млн грн;
- придбання тролейбусів, автобусів та спеціальної техніки комунальним підприємствам міста (у тому числі за рахунок кредитних коштів) – 218,7 млн грн;
- оплату проектних робіт майбутніх періодів – 1,3 млн грн, а також на інші об’єкти [14].

Якщо аналізувати видатки на ЖКГ з бюджету міста Павлоград (Дніпропетровська область) на 2011 рік, то можна навести такі дані [5; 13]:

1. Видатки на житлово-комунальне господарство міста становили по загальному фонду – 9030,5 тис. грн, а по спеціальному фонду – 9878,8 тис. грн.

За рахунок цих коштів були проведені роботи по благоустрою міста на суму 9010,4 тис. грн: надана фінансова підтримка на поповнення обігових коштів комунальним підприємствам на суму 8254,2 тис. грн, у тому числі: КП „Павлоградводоканал” – 5716,4 тис. грн, КП „Павлоградтеплоенерго” — 2127,0 тис. грн, КП „Павлограджитло-сервіс” – 400,0 тис. грн, КП „Затишне місто” – 10,8 тис. грн.

2. Субвенція з обласного бюджету на природоохоронні заходи направлена на погашення кредиторської заборгованості 2010 року по захисту міста від підтоплення в сумі 873,6 тис. грн.

3. Кошти бюджету розвитку міста за 2011 рік по галузі „Житлово-комунальне господарство“ використано в сумі 6429,7 тис. грн.

У 2012 році видаткова частина загального фонду міського бюджету виконана в сумі 297733,5 тис. грн при плані 312931,1 тис. грн, або на 95,1 % до уточненого плану на рік.

Видатки спеціального фонду міського бюджету виконано в сумі 63934,3 тис. грн, або 68,4 % до уточненого плану на рік. У порівнянні з аналогічним періодом минулого року видатки загального фонду міського бюджету збільшились на 17420,7 тис. грн, або на 6,3 %, спеціального фонду — 29989,4 тис. грн, або на 88,4 %.

Видатки загального фонду на житлово-комунальне господарство міста становили 10477,7 тис. грн. За рахунок цих коштів виконані роботи по благоустрою міста на суму 9151,9 тис. грн.

Видатки бюджету розвитку за 2012 року становили 14846,5 тис. грн, у тому числі на погашення кредиторської заборгованості за виконані роботи по капітальним ремонтам, реконструкції об’єктів комунальної власності та за придбані предмети довгострокового користування, яка утворилась станом на 01.01.2012 року в сумі 1292,2 тис. грн (по об’єктам соціально-культурної сфери – 275,7 тис. грн, об’єктам житлово-комунального господарства – 1016,5 тис. грн). За рахунок обласної субвенції на природоохоронні заходи придбано сміттєвоз для збору твердих побутових відходів вартістю 897,0 тис. грн., євроконтейнери – 861,4 тис. грн.

Серйозною проблемою є хронічне невиконання бюджетів міст. Так, у Харкові в 2012 році видатки бюджету були виконані у цілому на 92,1 %, але по спеціальному фонду, що призначено на розвиток міста, він виконаний тільки на 72,3 %. Аналогічна ситуація і в Павлограді.

Щодо Чернігова, то тут немає такої конкретизації, як у попередніх містах, щодо розподілу видатків бюджету розвитку [11].

Аналізуючи дані бюджетів міста Чернігова, можна сказати, що з кожним роком спостерігається тенденція до зростання видатків у сфері житлово-комунального господарства міста, особливо високий показник, у порівнянні з попередніми роками, спостерігається у 2011 році. Але більша частка видатків припадає на благоустрій міст, сіл і селищ, і лише незначна частина залишається на комбінати комунальних підприємств, районні виробничі об'єднання та інші підприємства ЖКГ та підприємства й організації побутового обслуговування, що входять до комунальної власності. Недостатньо коштів не тільки на модернізацію, але і на оновлення основних фондів.

Ситуацію у сфері ЖКГ міста Чернігова представлено на рис. 1 та 2. Як видно з рис. 1, у 2009 та 2010 роках майже всі капітальні трансферти, що спрямовані до бюджету розвитку міста Чернігова, були направлені підприємствам (установам та організаціям), а у 2011 році ми бачимо, що розміри трансфертів підприємствам зменшились майже в 2 рази в порівнянні з попередніми роками.

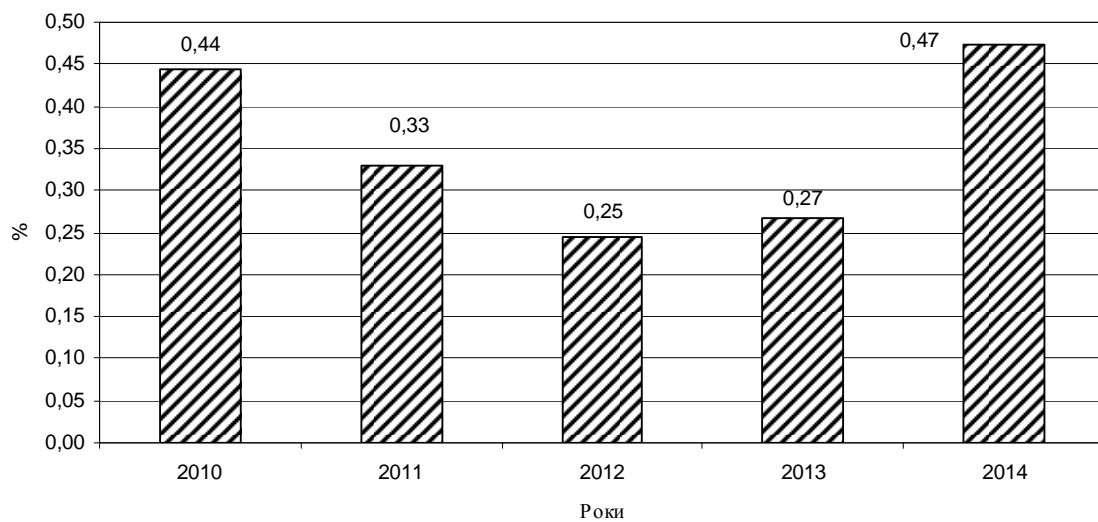
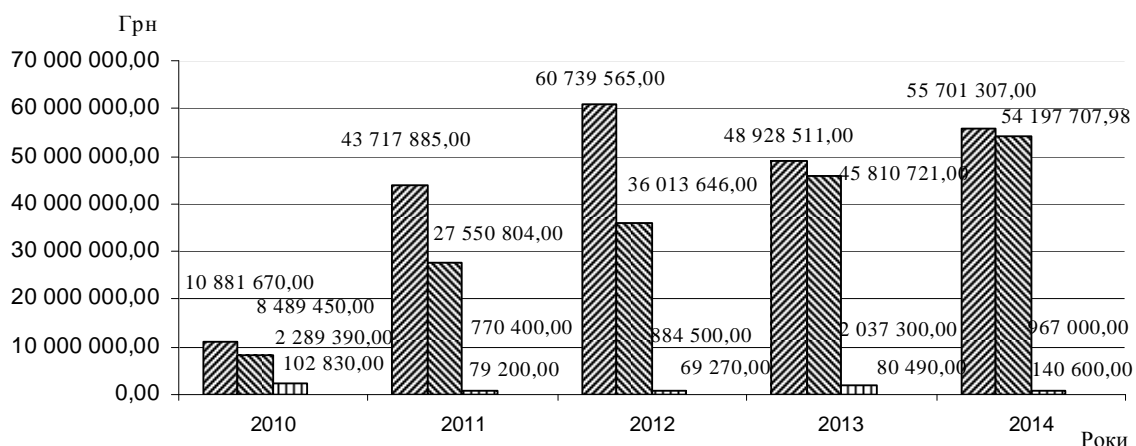

Рис. 1. Розміри капітальних трансфертів у бюджетах міста Чернігова

- ▨ Видатки на житлово-комунальне господарство
- ▩ Видатки на благоустрій міст, сіл, селищ
- ▧ Видатки на комбінати комунальних підприємств та інші об'єднання ЖКГ
- ▦ Видатки на підприємства і організації побутового обслуговування, що входять до комунального господарства

Рис. 2. Видатки на ЖКГ м. Чернігів, по роках

Окупність вкладень у ринок комунальних послуг практично дорівнює нулю, оскільки сьогоднішні тарифи не покривають собівартості послуг. „Підприємства постійно стоять перед дилемою: виплатити зарплату співробітникам, оплатити газ і електроенергію або купити реагенти для очищення тієї ж води, яка повинна відповідати санітарним нормам. Природно, що при такому стані речей вільних коштів не залишається ні для здійснення інвестиційних програм, ні для заміни мереж і обладнання. А про прибутковість і поверненні відсотків по кредитах і говорити не доводиться” [3].

Кабінет Міністрів України постановою № 1206 від 26 грудня 2012 змінив порядок формування комунальних тарифів. У тарифи закладуть інвестиції у зношений житлово-комунальний фонд. Йдеться про інвестиційну складову в тарифах, які споживачі будуть платити ліцензіатам, що надають послуги з доставки води та тепла. Раніше вони вимагали дотацій з бюджету (сформованого у тому числі і за рахунок комунальних платежів). Тепер гроші будуть брати безпосередньо зі споживачів.

Слід відзначити принциповий момент – комплекс заходів, затверджених у встановленому порядку. Від них залежить інвестиційна складова, яку постачальники названих вище послуг включають у тариф на тепло- і водопостачання, а споживачі повинні будуть оплатити.

Якими будуть інвестиційні складові на тепло- і водопостачання, поки достеменно невідомо [2].

Аналізуючи розподіл видатків розвитку Державного бюджету України на 2013 рік у сфері житлово-комунального господарства, можна сказати, що на видатки на виконання заходів із запобігання аваріям та техногенним катастрофам у житлово-комунальному господарстві може розраховувати тільки місто Славутич, і лише 440000,0 тис. грн видатків розвитку розподіляються між місцевими бюджетами всієї країни, що є недостатньо, оскільки ця сума після розподілу між бюджетами міст стане ще меншою і її не вистачить на реальне оновлення основних фондів підприємств комунальної галузі [16].

Висновки і пропозиції. Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити такі висновки:

а) житлово-комунальне господарство нашої держави перебуває у кризовому стані, переважно рахунок таких факторів, як:

- 1) недосконалість нормативно-правової бази з питань регулювання діяльності комунальних підприємств, у тому числі тарифної політики;
- 2) катастрофічної зношення основних фондів підприємств ЖКГ;
- 3) недостатнього фінансування даної галузі як з державного, так і з місцевого бюджетів;
- 4) незацікавленості інвесторів у вкладанні коштів у житлово-комунальний сектор України.

б) на нашу думку, для вирішення цієї проблеми потрібно:

- 1) встановити обов'язковість утворення амортизаційних фондів для комунальних підприємств;
- 2) ввести на державному рівні інвестиційне стимулювання при переході на енергозберігаюче обладнання, заміну застарілих основних засобів на модернізовані;
- 3) розробити ефективну тарифну політику, яка б давала можливість підприємствам ЖКГ отримувати хоча б мінімальний прибуток для їх повноцінного функціонування;
- 4) залучити фінансування на правах акціонерів підприємств мешканців міст.

Список використаних джерел

1. Дубас А. О. Оцінка фінансового стану підприємств житлово-комунального господарства / А. О. Дубас // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – № 7. – С. 33-35.

2. *Еременко А.* За ремонт теплосетей и водопроводов будут брать деньги с потребителей [Електронний ресурс] / А. Еременко // Зеркало недели. Украина. – 2013. – № 1. – Режим доступу : http://gazeta.zn.ua/energy_market/tarify.html.
3. *Єрьоменко А.* Комунальні тарифи. Що далі?.. / Алла Єрьоменко // Дзеркало тижня. – 2013. – № 2. – С. 3.
4. *Завершення опалювального сезону 2010-2011 у Чернігові* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://blog.i.ua/user/3000136/682749/>.
5. *Звіт про виконання бюджету м. Павлограда за 2012 р.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pavlograd-official.org/finansove-upravlinnya/vikonannya-byudetu/zvit-pro-vikonannya-byudzhetu-m-pavlograda-za-2012-rik.html>.
6. *Кіняк Г. В.* Теоретичні підходи до розв'язання проблем житлово-комунального сектора економіки / Г. В. Кіняк // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – № 13. – С. 80-82.
7. *Клименко А. В.* Забезпечення модернізації житлово-комунального комплексу України / А. В. Клименко // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – № 17. – С. 114-117.
8. *Луста* розповів про ПАТ “Облтеплокомуненерго” [Електронний ресурс] // Високий Вал. – Режим доступу : <http://svoboda.fm/economic/chernigov/221453.html>.
9. “Облтеплокомуненерго” запустило біопаливну котельню на Чернігівщині [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bio.ukrbio.com/ua/news/12663>.
10. *Офіційний веб-портал Чернігівської міської ради.* – Новини. – Про роботу комунального підприємства “АТП – 2528” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.chernigiv-rada.gov.ua/news/view/4452>.
11. *Офіційний веб-портал Чернігівської міської ради.* – Нормативні документи. – Виконання бюджету [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.chernigiv-rada.gov.ua/document/vikonannya-budzhetu>.
12. *Офіційний сайт комунального підприємства „Чернігівводоканал”* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://abvdk.cn.ua/cp2cmsa/w/pub/about/progress>.
13. *Офіційний сайт Павлоградської міської ради, міського голови, виконавчого комітету.* Про виконання бюджету міста Павлоград за серпень 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pavlograd-official.org/finansove-upravlinnya/byudzhets/vypolnenie-gorodskogo-byudzheta-za-avgust-2011-goda.html>.
14. *Офіційний сайт Харківської міської ради, міського голови, виконавчого комітету.* Про виконання бюджету міста Харкова за 2011 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.city.kharkov.ua/uk/document/pro-vikonannya-byudzhetu-mista-harkova-za-2011-rik-43616.html>.
15. *Офіційний сайт Харківської міської ради, міського голови, виконавчого комітету.* Про виконання бюджету міста Харкова за 2012 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.city.kharkov.ua/uk/document/pro-vikonannya-byudzhetu-mista-harkova-za-2012-rik-44351.html>.
16. *Про Державний бюджет України на 2013 рік* [Електронний ресурс] : Закон України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5515-17>.
17. *Про загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2009-2014 роки* : Закон України від 11 червня 2009 р. № 1511–VI.
18. *Черниговский городской портал: Gorod.cn.ua* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gorod.cn.ua>.
19. *Чернігівську ТЕЦ* пропонують модернізувати [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://blog.i.ua/search/?type=label&words=123418>.